

Ιστορικές περιπέτειες του Ελληνισμού - Η Μικρασιατική Καταστροφή

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

35633-imagekju Ιστορικές περιπέτειες του Ελληνισμού - Η Μικρασιατική Καταστροφή πηγή Παιδείας στην εποχή μας*

Του Γιώργου Ν. Παπαθανασόπουλου

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

2500 χρόνια οι περιπέτειες του Ελληνισμού δεν έχουν τέλος. Γνωρίσαμε τρεις μείζονες περιόδους που ήμασταν υποταγμένοι σε αυταρχικούς κυρίαρχους: την Ρωμαιοκρατία, την Φραγκοκρατία και την Τουρκοκρατία. Ο κεφαλλονίτης Ακαδημαϊκός και σημαντικός ιστορικός Διονύσιος Ζακυθηνός, γράφει:

«Η Ρωμαιοκρατία και η Τουρκοκρατία, εκτιμώμενοι και κρινόμενοι υπό το φως των σημερινών δεδομένων της επιστήμης, αποδεικνύονται μείζονες της Ελληνικής Ιστορίας. Τα διδάγματα τα οποία αντλούμεν από την σπουδήν των, είναι φωτεινά και αισιόδοξα. Άπαξ δια παντός λέγομεν ότι δεν υποτιμώμεν τας συμφοράς, τους διωγμούς, την ανυπολόγιστον φθοράν των ανθρώπων και των πραγμάτων, τους εξανδραποδισμούς, τας πικρίας, τους χλευασμούς και τας ταπεινώσεις. Το μαρτυρολόγιον εις αμφοτέρας τας περιόδους είναι μακρόν. Αλλ' αι μεγάλοι εποχαί δεν μετρούνται με το μέτρον των θυσιών. **Είναι μεγάλοι εποχαί εκείνοι, οι οποίοι μετουσιώνουν τας θυσίας, τας συμφοράς, τα ερείπια, τα δάκρυα, εις κινούσας δυνάμεις, εις όργανα αναγεννήσεως, εις εθνικάς και υπερεθνικάς υπεραξίας, ένθα δεσπόζει η ηγεμονία του πνεύματος**». (Διον. Α. Ζακυθηνού «Μεταβυζαντινά και Νέα Ελληνικά», Αθήναι, 1978, σελ. 15)

Για τη Φραγκοκρατία και την Ενετοκρατία ο Διον. Ζακυθηνός σημειώνει ότι ο Ελληνισμός υπέστη άλλου τύπου καταπίεση, σε σχέση με την Τουρκοκρατία και δέχθηκε ισχυρότατες επιδράσεις από το δυτικό

πνεύμα. Παρόλη αυτή την καταθλιπτική ατμόσφαιρα ο πολιτισμός των

Ελλήνων των Ιονίων νήσων εξακολουθεί, σε όλο το διάστημα της σκλαβιάς, να **«διαποτίζεται βαθύτατα υπό του επικρατήσαντος μετά την Άλωσιν πνεύματος της Ορθοδόξου κοινότητας, η οποία είναι πραγματικότης πέρα της θρησκευτικής ή εκκλησιαστικής σημασίας και η οποία μεταβάλλεται εις πραγματικήν πολιτιστικήν κοινότητα»**. (αυτ. σελ. 379)

* Ομιλία στο Πνευματικό Κέντρο της Μητροπόλεως Κερκύρας, την 28^η Μαρτίου 2016

Στα «προλεγόμενά» του, στο «Ρεμπελιό των ποπολάρων», ο Ζακυθινός συγγραφέας Διονύσιος Ρώμας (1906-1981) σημειώνει:

«Η ηθική και υλική Οδύσσεια της μεταβυζαντινής Ρωμιοσύνης δεν είναι νοητή αν δεν αναλυθεί φασματικά το <Νεοελληνικό Φως> στους παράγοντες που το συνθέτουν. Ένα πνευματικό <ζωνάρι της Παναγιάς> μ' ακραία εξωελληνικά όρια τη Βενετιά και τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, γεφυρώνει Πόλη, Κρήτη, Επτάνησα, Άθω, Μοριά και Ήπειρο, φωτίζοντας ιδιόμορφα το Νεοελληνικό μας κόσμο». (Διον. Ρώμα «Το ρεμπελιό των ποπολάρων», Βιβλ. της <Εστίας>, Αθήναι, 1979, σελ. 11-14). Ο Ρώμας στα χρώματα που φωτίζουν το Γένος στην πορεία Του πρώτο βάζει το Ορθόδοξο! Σημειώνει: **« Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η Ορθόδοξη Εκκλησία στάθηκε αιώνες ολόκληρους η πραγματική <Πατρίδα> της Ρωμιοσύνης»**. (Αυτ. σελ. 13).

Ο Λευκάδιος ιδιοφυής ιστοριοδίφης Σπυρίδων Ζαμπέλιος έγραψε για την επιβίωση του Ελληνισμού υπό ξένη και αυταρχική εξουσία:

«Η Ελλάς εν ψαλμωδίαις και δοξολογίαις εκ των βυζαντινών ερειπίων ανηγέρθη! Ευηγγελίσθη την ημέραν του Ευαγγελισμού, αλαλαζούσης αυτή της Χριστιανωσύνης!...Η Ελληνική εθνικότης ανέζησεν εν τω σημείω του Σταυρού!» (Σπυρίδωνος Ζαμπελίου «Άσματα Δημοτικά της Ελλάδος», Τυπογρ. ΕΡΜΗΣ, Κέρκυρα, 1852, σελ. 585-586).

Και ο επίσης ιδιοφυής Αθηναίος, Γαλαξειδιώτικης καταγωγής, ιστοριοδίφης Κωνσταντίνος Σάθας περιέγραψε ως ακολούθως τις περιπέτειες του Ελληνισμού:

«Εάν Έθνος εν τω κόσμω δύναται να σεμνύνηται δια το ευγενές της καταγωγής του, αναντιρρήτως τούτο είνε το Ελληνικόν. Η περιβάλλουσα ταύτην αίγλη εξηγοράσθη δια σειράς μαρτυρίων και το δίπλωμα της τοιαύτης ευγενείας είναι γεγραμμένον με αίμα. Φοβεραί κατά της κεφαλής του ενέσκησαν λαίλαπες, άγρια

και απειλητικά εκυλίσθησαν κύματα, και ο μαρτυρικός ούτος λαός εδιώχθη, εδούλευσε, κατώκησεν εντός ερειπίων, εκολύμβησεν εντός αιμάτων, αλλ' ο υπό τα ζοφερά εκείνα νέφη στιγμιαίως κρυβείς ήλιος του Ελληνισμού δεν εβράδυνε να ανατείλη και διασκεδάση την επικρεμασθείσαν αχλύν, η δε μυστηριώδης απορροφητική αυτού δύναμις να εξελληνίση παν το ξενικόν... **Σύναμα δε ετέρα τάξις πατριωτών προς τον ουρανό την διάνοιαν επαίρουσα... (Ούτοι) ελάμβανον τον σταυρόν επί των ώμων και μετά χαράς ανεκφράστου προσέφερον τον τράχηλον εις την μάχαιραν των δημίων**». (Κων. Σάθα «Τουρκοκρατούμενη Ελλάς», Εκδ. τεκ. Ανδ. Κορομηλά, Αθήνησι, 1869, σελ α-β).

Ο διεθνούς φήμης Άγγλος ιστορικός και μεσαιωνοδίφης Στήβεν Ράνσιμαν σημειώνει για την επιβίωση του Ελληνισμού κατά την Τουρκοκρατία:

«Ο Ελληνισμός επέζησε γαλουχούμενος από την Εκκλησία, επειδή οι Έλληνες δεν έπαψαν ποτέ να ελπίζουν και να κάνουν σχέδια για την ημέρα που θα ανακτούσαν την ελευθερία τους». (Στ. Ράνσιμαν «Η Μεγάλη Εκκλησία εν αιχμαλωσία», Α' Τόμος, Εκδ. Μπεργαδή, Αθήνα, 1979, σ. 83)

Όλοι οι βαθείς, έντιμοι και χωρίς ιδεολογικές ή άλλες προκαταλήψεις επιστήμονες ιστορικοί αναγνωρίζουν ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία ήταν η κιβωτός του Έθνους, που το διέσωσε κατά την επί αιώνες δουλεία του και το οδήγησε στην ελευθερία. Ήδη αναφέρθηκε η διαπίστωση του Ζακυθηνού, ότι οι Μάρτυρες και οι Νεομάρτυρες ήσαν οι τονωτικές ενέσεις για την με τόσα βάσανα πορεία των Ελλήνων. **Την προσφορά των Νεομαρτύρων περιγράφει πολύ εκφραστικά ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης**. Χαρακτηρίζει θαύμα την θυσία τόσων αθλητών της πίστεως υπό σκληρό ζυγό και όταν φαίνονταν όλα χαμένα: Όταν ο φόβος του Θεού είχε εκλείψει, η πίστη ασθενήσει, η ελπίδα λιγοστέψει, η κακία περισσεύσει, η ανομία πληθυνθεί, η αγάπη ψυγεί. Και προσθέτει ο Άγιος: **«Κατά αλήθειαν τούτο είναι ένα θαύμα παρόμοιον ωσάν να βλέπει τις εις την καρδίαν του χειμώνας εαρινά άνθη και τριαντάφυλλα. Μέσα εις την βαθυτάτην νύκτα, ημέραν και ήλιον. Μέσα εις το ψηλαφητόν σκότος, φώτα λαμπρότατα. Εν τω καιρώ της αιχμαλωσίας ελευθερίαν και εν τω καιρώ της τωρινής ασθενείας υπερφυσικήν δύναμιν...»**. (Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου «Νέον Μαρτυρολόγιον», Εκδ. ΑΣΤΗΡ, Αλ. & Ε. Παπαδημητρίου, Εκδ. 3^η, Αθήναι, 1961, σελ. 9-10).

Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Ως προς το γεγονός της Μικρασιατικής Καταστροφής οφείλω πρώτον να σημειώσω ότι ο Μικρασιατικός Ελληνισμός έζησε υπό τη σκληρότατη δουλεία των Οσμανλήδων από το 1302 έως τη συνθήκη του Μούδρου (1918), δηλαδή για 616

χρόνια. Ο Σπύρος Βρυώνης θεωρεί ότι η αιχμαλωσία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας κράτησε εννέα αιώνες, από τη Μάχη του Μαντζικέρτ (1071) έως το 1918. Μάλιστα στο βιβλίο του «Η παρακμή του μεσαιωνικού Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού από τον 11^ο έως τον 15^ο αιώνα» αποδεικνύει ότι η υπό τους Οσμανλήδες αιχμαλωσία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από τον 11^ο έως τον 15^ο αιώνα ήταν πολύ σκληρότερη από αυτήν μετά την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως, έως την κατάκτηση της εξουσίας από τους Νεότουρκους και την έναρξη της Γενοκτονίας σε βάρος των Ελλήνων και των άλλων Χριστιανών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. **Το θαύμα της επιβίωσης του Ελληνισμού στη Μικρά Ασία είναι μεγαλειώδες, με επική έκταση και στηρίχθηκε στην Πίστη Του και το πολύ αίμα που χύθηκε από τους Νεομάρτυρες.**

Για την έναρξη της Γενοκτονίας των Ελλήνων από τον Οθωμανό και Νεότουρκο Δυνάστη υπάρχουν διάφορες χρονολογίες. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι άρχισε με την πραξικοπηματική ανάληψη της εξουσίας από τους Νεότουρκους το 1909. (Βλ. σχ. John Freely "Istanbul - The imperial city", Penguin Books, London, 1998, p. 288-289). Πράγματι από τότε αρχίζει να σχεδιάζεται και να υλοποιείται το σχέδιο για «**μονοεθνικό τουρκικό κράτος**», σε αντικατάσταση της πολυεθνικής οθωμανικής αυτοκρατορίας. Από τότε πολλά μέτρα που αναγγέλθηκαν προς όφελος δήθεν της ισότητας των υπηκόων του κράτους στην ουσία ήσαν μέτρα καταπίεσης σε βάρος των Ελλήνων και των άλλων χριστιανικών εθνοτήτων. Τέτοια ήσαν η υποχρεωτική στράτευση, η άρση των όποιων προνομίων και ο εμπορικός αποκλεισμός.

Άλλοι θεωρούν ως ημέρα έναρξης της Γενοκτονίας την 25η Ιανουαρίου 1913, κατά την οποία οι Τσέτες μπήκαν στο χωριό της Ανατολικής Θράκης Οικονόμιο και έσφαξαν όλους τους κατοίκους του, με πρώτους τους ιερείς τους. Η σφαγή του Οικονομείου είναι η πρώτη καταγεγραμμένη έκφανση της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Ανατολής.

Πολλοί ιστορικοί θεωρούν ως ημερομηνία έναρξης της Γενοκτονίας την 12^η Ιανουαρίου 1914, όταν ο Ιεροεθνομάρτυς Χρυσόστομος, Μητροπολίτης Σμύρνης, με επίσημο γράμμα του προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο καταγγέλλει την έναρξη των σφαγών στην Ιωνία. Γράφει στην επιστολή του:

«Θεωρώ καθήκον να γνωρίσω, ότι συστηματικός διωγμός ήρχισεν ασκούμενος κατά των κατοικούντων τα παράλια της Μ. Ασίας πληθυσμών, αι εκδηλώσεις του οποίου ρίπτουσιν εις απόγνωσιν τους περίφοβους Χριστιανούς». (Το Αρχείο του Εθνομάρτυρος Σμύρνης Χρυσοστόμου, MIET, Τόμος Β΄, 45-46).

Γράφω αυτά για την έναρξη της Γενοκτονίας για να υποστηρίξω την αλήθεια, ότι η Καταστροφή του 1922 δεν ήταν ένα γεγονός μιας χρονικής στιγμής ή απόρροια της εισβολής των Ελλήνων στη Μικρά Ασία. Ήταν αποτέλεσμα μιας πολυετούς και λυσσώδους επίθεσης και συστηματικής Γενοκτονίας των Νεοτούρκων και των Κεμαλιστών σε βάρος του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης. Ήταν επίσης αποτέλεσμα της πετυχημένης στην αρχή αλλά και της, λόγω της αλλαγής στάσης των ισχυρών της Γης έναντι του Δικαίου και των λαθών της κυβέρνησης της Ελλάδος, καταστροφικής τελικά επιχείρησης απελευθέρωσης και διαφυλάξεως των Ελλήνων της Μικράς Ασίας. Όταν **οι Νεότουρκοι και ο Κεμάλ αναρριχήθηκαν στην εξουσία είχαν προδιαγράψει το μέλλον των υποδούλων Ελλήνων. Θα τους εξόντωναν.** Αυτό αποδεικνύεται από τα επίσημα έγγραφα της εποχής και από την τύχη που είχαν οι απομείναντες με τη Συνθήκη της Λοζάνης Έλληνες στην Κωνσταντινούπολη, και στα νησιά Ίμβρο και Τένεδο.

Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΩΣ ΠΗΓΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Το τρίτο σημείο αφορά στους σημερινούς Έλληνες: Η Μικρασιατική καταστροφή ως πηγή Παιδείας στην εποχή μας. Για τους Έλληνες διαχρονικά ο όρος Παιδεία σημαίνει κυρίως ανατροφή, διδασκαλία της αρετής, κατά τον ορισμό του Πλάτωνα: «*Παιδείαν δη λέγω την παραγιγνομένην πρώτον παισίν αρετήν*». (Νόμοι 653C). Αυτήν την αρετή μας δίδαξε τόσο το ίδιο το γεγονός της Καταστροφής, όσο και όσα μας δίδαξαν με το έργο και το λόγο τους όσοι Έλληνες διέφυγαν της Γενοκτονίας και ήρθαν κατεστραμμένοι στην ελεύθερη Ελλάδα.

Η Καταστροφή είναι απόρροια της επικράτησης στις αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων του, κατά τη στυγνή και στενή αντίληψη τους, δικού τους συμφέροντος επί του Δικαίου. Ενώ στην αρχή παρότρυναν την Ελληνική Κυβέρνηση και συνέπλευσαν μαζί της για την απελευθέρωση μέρους της Ιωνίας με τη Συνθήκη των Σεβρών, τελικά επέλεξαν μια ισχυρή και μεγάλη σε έκταση μουσουλμανική Τουρκία παρά μια μεγάλη και ισχυρή χριστιανική Ορθόδοξη Ελλάδα. Βέβαια ήταν και η ενδημούσα στον Ελληνισμό εθνοκτόνα ψυχική ασθένεια της διχόνοιας. Γράφει ο Χρ. Εμ. Αγγελομάτης: « **Το Έθνος είχε βαθείαν την πίστιν εις την ψυχήν του, ότι ο ελληνικός στρατός δεν ηττήθη εις την Μικράν Ασίαν. Ότι υπήρξε το εξιλαστήριον θύμα της διαμάχης των μεγάλων χριστιανικών δυνάμεων και της αδελφοκτόνου διχονοίας**». (Χρ. Εμ. Αγγελομάτη «Χρονικόν Μεγάλης Τραγωδίας», Βιβλιοπ. Της «Εστίας», Εκδ. 2^α, 1971, σελ. 8).

Η Καταστροφή, όπως σημειώνει ο Χρ. Αγγελομάτης, αποτέλεσμα της διχόνοιας και του απύθμενου μίσους που καλλιεργήθηκε τότε μεταξύ των Ελλήνων και προκάλεσε τον εθνικό διχασμό. Είναι λυπηρό ότι σ' αυτόν τον διχασμό συνέβαλε

και η ποιμαίνουσα Εκκλησία. Η διχόνοια είναι ελάττωμα των Ελλήνων από τα αρχαία χρόνια έως και τις ημέρες μας. Να θυμηθούμε το Πελοποννησιακό Πόλεμο, τους ανταγωνισμούς των αυτοκρατόρων στη Ρωμείκη (Βυζαντινή) Αυτοκρατορία, τα Κόμματα - Ρωσικό, Γαλλικό, Αγγλικό - μετά την απελευθέρωση στη μικρή Ελεύθερη Ελλάδα, τη δολοφονία του Καποδίστρια, την καταδίκη και φυλάκιση του Κολοκοτρώνη, τους Βασιλικούς με τους Βενιζελικούς, τους κομμουνιστές με τους υπόλοιπους Έλληνες, τα πράσινα και γαλάζια καφενεία, και, πρόσφατα, τους «μνημονιακούς» και τους «αντιμνημονιακούς»...

«Η διχόνοια, που βαστάει ένα σκήπτρο η δολερή καθενός χαμογελάει παρ' το λέγοντας και συ» (Στιχ. 144) γράφει στον Εθνικό μας Ύμνο εις την Ελευθερίαν ο εθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός. Και μας συμβουλεύει: **«Κειο το σκήπτρο που σας δείχνει έχει αλήθεια ωραία θωριά. Μην το πιάστε, γιατί ρίχνει εισέ δάκρυα θλιβερά»** (Στιχ. 145). Εμείς ακόμη το πιάνουμε και το σφιχταγκαλιάζουμε, χύνοντας πράγματι πολλά δάκρυα πικρά...Μοιάζουμε με τους εξαρτημένους από τα ναρκωτικά... Ως Παιδεία πρώτον λοιπόν να διδαχθούμε να ρίξουμε τον εγωισμό μας, να ταπεινωθούμε, να αναγνωρίσουμε τα σφάλματά μας και να ακούσουμε τη φωνή του εθνικού μας ποιητή: **«Στο αίμα αυτό, που δεν πονείτε για Πατρίδα, για Θρησκεία, σας ορκίζω αγκαλιασθήτε σαν αδέρφια γκαρδιακά»**. (Στιχ. 149).

Η κρίση που διερχόμαστε θα έπρεπε να μας έχει διδάξει και να έχουμε διορθώσει πολλά κακώς κείμενα στη χώρα μας. Πρώτα τους εαυτούς μας. Είναι λυπηρό για το μέλλον του Έθνους ότι πολύ λίγο έχουμε βελτιωθεί ως χαρακτήρες. Αντιστεκόμαστε για να μείνουμε ίδιοι. Δεν αναφέρομαι στην οικονομική αφαίμαξη που υφιστάμεθα ως Έλληνες, αλλά κυρίως στην ηθική και πνευματική μας κατάπτωση. Η δημαγωγία των πολιτικών ανταγωνίζεται την ανευθυνότητα των πολιτών.

Ως προς το τι μας δίδαξαν οι Μικρασιάτες. **Πρώτα την Πίστη**. Μέσα σε μύρια βάσανα ποτέ δεν απομακρύνθηκαν από την Πίστη τους, από την Εκκλησία. Η ενορία ήταν το κέντρο της ζωής όλων. **«Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν υπήρξε μόνον ο φορέας της θρησκευτικής καθοδήγησης, αλλά παρείχε φιλανθρωπικές, διοικητικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες στο ποίμνιό της»**. (Στ. Ανεστίδη «Το Οικ. Πατριαρχείο υπό Οθωμανική κυριαρχία, 1453-1923», Κυρ. Ελευθεροτυπίας «Ιστορία Μικράς Ασίας - Οθωμανική κυριαρχία», 4^{ος} Τόμος, σελ. 79).

Είναι πολύ συγκινητικό όσο και διδακτικό το ότι κατά την Καταστροφή στα ελάχιστα που οι Έλληνες πρόσφυγες έβαλαν στον ντορβά τους ήσαν οι ιερές εικόνες. Η Πίστη τους οδηγούσε στην **Ελπίδα**. Παρά τα βάσανα από τα

οποία υπέφεραν επί αιώνες ποτέ δεν έχασαν την ελπίδα τους και την αισιοδοξία τους για ένα καλύτερο αύριο. Δεν καταθλίβονταν και δεν διανοούνταν αυτοκτονίες ή άλλες αυτοκαταστροφικές ενέργειες.

Το δεύτερο δίδαγμα είναι ότι σωθήκαμε ως Ελληνισμός με την **ανάπτυξη της εκπαίδευσης και τη διατήρηση της γλώσσας**. Μαζί με την Πίστη και την Ελπίδα η γλώσσα και τα ελληνικά σχολεία συντήρησαν την εθνική συνείδηση και διατήρησαν την αυτοσυνειδησία των Ελλήνων στις υποδουλωμένες περιοχές στους Τούρκους. Ηρωίδες οι εκεί δασκάλες, όπως η γιαγιά μου Βασιλεία και ήρωες οι δάσκαλοι, όπως ο παππούς μου, ο παπά Γιώργης. Ήσαν αυτές και αυτοί που μπόρεσαν να σταθούν αντιμέτωποι στις ωμότητες της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ειδικότερα για τις δασκάλες να σημειώσουμε αυτό που γράφει η Άννα Μπαλή: **«Μη φανταστεί κανείς τις γυναίκες σαν γυναίκες κάποιας σεβαστής ηλικίας, στεγνές και στριφνές! Ή χειραφετημένες φεμινίστριες, ή ακόμα κατά τύχη δασκάλες σημερινής δημοσιούπαλληλικής ωχαδερφικής νοοτροπίας!!! Όχι βέβαια! Οι πιο πολλές κοριτσόπουλα 16 - 18 ετών που μόλις τέλειωναν το Παρθεναγωγείο ξεκινούσαν την αποστολή διδασκαλείας...»**. (Άννας Μπαλλή «Κάποιες δασκάλες κάποτε...(Μαρτυρίες)», Εκδ. Πελασγός, Αθήνα, 1994, σελ. 9). Η γλώσσα και η ιστορία, αυτά τα δύο ζωτικά μέσα για την επιβίωση του Ελληνισμού, τα τελευταία χρόνια κακοποιούνται και χρειάζεται η συνδρομή της οικογένειας και βεβαίως της Εκκλησίας για να διασωθούν.

Το εκπληκτικό είναι πως στις αρχές του 20ού αιώνα στη Μικρά Ασία τίποτε δε θύμιζε ότι στο μισό 15^ο και στον 16^ο αιώνα, δηλαδή για 150 χρόνια μετά την Άλωση, δεν υπήρχαν καθόλου σχολεία! Κατά τα χρόνια αυτά **«μόλις ίχνη Σχολών και λογίων τινών ανδρών τήδε κακείσε των Επαρχιών απαντώμεν δια την ιστορικών μαρτυριών έλλειψιν. Αλλά και τα εκασταχού παιδευτήρια ήσαν μικρά και ταπεινά, εν μεν ταις μεγαλοπόλεσι παρά ταις Επισκοπαίς, εν δε ταις μικραίς παρά τοις ναοίς, εσθ' ότε και παρά ταις παρακειμέναις Μοναίς, και τάυτα υπό ιερέων ή μοναχών διευθυνόμενα, χρωμένων ως επί το πολύ ταις εκκλησιαστικαίς βίβλοις»**. (Ματθαίου Παρανίκα Σχεδιάσμα περί της εν τω Ελληνικώ Έθνει καταστάσεως των γραμμάτων από Αλώσεως Κωνσταντινουπόλεως (1453) μέχρι των αρχών της ενεστώσης (ΙΘ΄.) εκατονταετηρίδος». (Εν Κωνσταντινουπόλει, Τυπογρ. Α. Κορομηλά, 1867, Ανατ. Διονυσίου Νότη Καραβία, Αθήνα, ΜСМХСII, σελ. 40).

Στους 18^ο, 19^ο και αρχές 20ού αιώνας αναδείχθηκαν μείζονες **Διδάχοι του Γένους**, στους οποίους οι περισσότεροι ήσαν κληρικοί. Από το μηδέν και μετά από 450 χρόνια απάνθρωπης σκλαβιάς το 1904 στην Τουρκία υπήρχαν 2682 ελληνικά σχολεία, στα οποία φοιτούσαν 97.858 μαθητές και 51.741 μαθήτριες.

(Από το Ημερολόγιο Βρεττού έτους 1907, σελ. 326). Το θαυμαστό ήταν πως στη Μικρά Ασία και στις άλλες υπόδουλες περιοχές στους Οθωμανούς πολύ ενωρίς και πάντως πολύ ενωρίτερα από την Ελεύθερη Ελλάδα ιδρύθηκαν Παρθεναγωγεία προς εκπαίδευση των κοριτσιών. Στα Γιάννενα ο ηγούμενος Επιφάνιος (1688-1742) άνοιξε την πρώτη συστηματική σχολή και πρόβλεψε δάσκαλο για να διδάσκει γράμματα ελληνικά και σε κοράσια. Γύρω στα 1815 και έως το 1821 η Ευανθία Καΐρη «εξήσκει το διδασκαλικόν επάγγελμα εις κοράσια των Κυδωνιών» (Δ.Σ. Μπαλάνου « Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος» έτους 1927, σελ. 376). Σημειώνεται ότι στην Αθήνα το πρώτο Παρθεναγωγείο ιδρύθηκε το 1831 από το ζεύγος Χιλλ.

Συμπερασματικά, τα όσα αντλούμε από τους Μικρασιάτες και τη Μικρασιατική Καταστροφή μας εφοδιάζουν με τα ζώπυρα εκείνα στοιχεία της Παιδείας, με την οποία οφείλουμε να πορευθούμε για να επιζήσουμε ως Έθνος.

Πιο συγκεκριμένα, το θαύμα των υποδούλων Ελλήνων στη Μικρά Ασία επετελέσθη βεβαίως λόγω της ακραδάντου Πίστewς και της ισχυρότατης Ελπίδας που διέθεταν, αλλά και χάρη στα εξαιρετικά προσόντα και στην ανάπτυξη και ανάδειξη των ικανοτήτων και των αρετών τους, όπως ήταν η δημιουργικότητα, η επιμονή, η υπομονή, η μεθοδικότητα, η εργατικότητα και το πνεύμα της οικονομίας. Αυτά τα λέγω από προσωπικά βιώματα. Μου τα έμαθε η σοφή Μικρασιάτισσα γιαγιά μου και η γλυκύτατη μητέρα μου. Με συμβούλευσαν με τα λόγια και το παράδειγμά τους ποτέ να μη χρωστάω, πάντα να ζω λιτά και να μην απλώνομαι σε δαπάνες μεγαλύτερες των εσόδων μου, πάντα, όσα και αν εισπράττω, κάτι να βάζω στην άκρη για την ώρα της ανάγκης, και αν στην ανάγκη χρειαστεί να δανειστώ, πρώτα να πληρώνω το δάνειο και να ζω με τα υπόλοιπα. Επίσης να εργάζομαι έτσι ώστε να αισθάνονται οι εργοδότες ή οι πελάτες ότι άξια μου δίνουν από τα χρήματά τους.

Σήμερα αν ζούσαν οι Μικρασιάτες πρόγονοί μας θα χαμογελούσαν με τα παράπονά μας για την κρίση που βιώνουμε και που, επαναλαμβάνω, δεν είναι τόσο οικονομική, όσο ηθική και πνευματική. Εκείνοι χάσανε το βιός τους ολοκληρωτικά, χάσανε τα πάντα και ξεκίνησαν από το μηδέν σε ένα αφιλόξενο περιβάλλον. Και όχι μόνο επέζησαν, αλλά αναπτύχθηκαν και συντέλεσαν στην ανάπτυξη των γραμμάτων, των τεχνών, της οικονομίας της Ελλάδος. Θυμάμαι τον Μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο, που είχε πει ότι στην εποχή μας κινδυνεύουμε να πάθουμε τη χειρότερη καταστροφή από τις δύο προηγούμενες. Αυτό γιατί στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης, χάσαμε την ελευθερία μας, αλλά διατηρήσαμε την ταυτότητά μας, το βιός μας. Στη δεύτερη καταστροφή, το 1922, χάσαμε τη γη και το βιός μας, αλλά διατηρήσαμε την ταυτότητά μας. **Τώρα κινδυνεύουμε να έχουμε γη, αλλά να μην έχουμε ταυτότητα και να καταντήσουμε μαριονέτες της παγκοσμιοποίησης.**

Σ' αυτό το ζόφο που βρισκόμαστε έχουμε ως εφόδια τα όσα διδαχθήκαμε από τους Μικρασιάτες και τις Μικρασιάτισσες προγόνους μας. Διαχρονικά αποδεικνύεται πως όταν είμαστε στα δύσκολα, όταν δεν φαίνεται από πουθενά φως, όταν κινδυνεύει η ύπαρξή μας, τότε θαυματουργικά κινητοποιούνται οι αρετές μας, που είναι σε λήθαργο. Και τότε μεγαλουργούμε. Αυτός είναι ο Ελληνισμός. Όλα όσα ζούμε σήμερα είναι ένας εφιάλτης. Θα περάσει. Μακάρι να ανθήσει στις καρδιές μας η αγάπη στον Χριστό, όπως την είχαν οι Μικρασιάτες και οι Μικρασιάτισσες, και να γίνουμε πάλι παράδειγμα προς μίμηση για όλους τους λαούς. Η τεχνολογία αναπτύσσεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα και μεγάλος είναι ο πειρασμός να αυξηθεί στον άνθρωπο ο εωσφορικός εγωισμός και η ψευδαίσθηση της «απελευθέρωσής» του από τον Θεό, που για τον Ντοστογιέφσκι σημαίνει εξαφάνιση του εσχάτου ορίου της ανθρώπινης κτηνωδίας. **Μέσα σε αυτόν τον αθεϊστικό, υλιστικό και ηδονιστικό κόσμο, ο Ελληνισμός, είμαι βέβαιος, θα διδάξει πάλι ότι υπάρχει η αθάνατη ψυχή, που δεν νικιέται από τίποτε. Γιατί νικητής της φύσης και της ύλης είναι ο Σταυρωθείς για τη σωτηρία μας και Αναστηθείς Κύριος μας, Ιησούς Χριστός.-**

Ενδεικτική βιβλιογραφία

-Οικουμενικό Πατριαρχείο «Μαύρη Βίβλος Διωγμών και Μαρτυρίων του εν Τουρκία Ελληνισμού 1914-1918», Εν Κωνσταντινουπόλει. Εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, 1919, Ανατ. Εκδ. Αρσενίδη

- Freely John "Istanbul the imperial city", Penguin, London, 1998.
- Mcgrath Alister «Το λυκόφως του αθεϊσμού», Εκδ. Ουρανός, Αθήνα, 2008
- Nahum Henri "Juifs de Smyrne XIX -XX siècle", Aubier Histoires, Paris, 1997.
- Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου «Νέον Μαρτυρολόγιον», Αστήρ, Εκδ. τρίτη, Αθήναι, 1961.
- Αγίου Χρυσοστόμου, Μητροπολίτη Σμύρνης « ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ - Β΄ Τόμος (1910-1914)», ΜΙΕΤ, Αθήνα 2000.
- Αγγελομάτη Χρ. Του Εμ. «Χρονικόν Μεγάλης Τραγωδίας- Το Έπος της Μικράς Ασίας», Εκδ. «Εστίας», Β΄ Έκδοσις, Αθήναι, 1971.
- Βρυώνη Σπύρου «Η παρακμή του Μεσαιωνικού Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού (11^{ος}-15^{ος} αιώνας)», ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1996.
- Δεσποτόπουλου Κων. «Ιστορικά», Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2012
- Ζακυθηνού Α. Διονυσίου «Μεταβυζαντινά και Νέα Ελληνικά», Αθήναι, 1978.
- Ζαμπέλη Γερασίμου «Ιστορία της Εκκλησίας της Λευκάδος», Λευκάδα, 2003.
- Ζαμπέλιου Σπυρίδωνος «Άσματα Δημοτικά της Ελλάδος», Κέρκυρα, Ερμής, 1852.
- Ζαμπέλιου Σπυρίδωνος «Κρητικοί Γάμοι», Νεοελληνική Βιβλιοθήκη Ιδρ. Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα, 1989.
- Μπαλλή Άννας «Κάποιες δασκάλες κάποτε...Μαρτυρίες». Εκδ. Πελασγός, Αθήναι, 1994.
- Ξηραδάκη Κούλας «Από τα Αρχεία του Ελεγκτικού Συνεδρίου - Παρθεναγωγεία και δασκάλες υποδούλου Ελληνισμού», Αθήνα, 1972.
- Παρανίκα Ματθαίου «Περί της εν τω Ελληνικώ Έθνει καταστάσεως των Γραμμάτων από Αλώσεως Κωνσταντινουπόλεως (1453)μέχρι αρχών της Ενεστώσης (ΙΘ΄) Εκατονταετηρίδος», Εν Κωνσταντινουπόλει, Εκ του Τυπογραφείου Α. Κορομηλά, 1867. Ανατ. Διονυσίου Νότη Καραβία, Αθήνα, ΜCMXCII.
- «Παιδεία και Εθνική Συνείδηση στον Ελληνικό Κόσμο από την Άλωση μέχρι τις παραμονές της Επανάστασης του 1821». Πρακτικά Συνεδρίου, Εναλλακτικές Εκδόσεις - Μανιφέστο - Χριστιανική, Αθήνα, 2014.

-Ράνσιμαν Στήβεν «Η Μεγάλη Εκκλησία εν αιχμαλωσία», Εκδ. Μπεργαδή, Αθήνα 1979.

-Ρώμα Διονυσίου «Το Ρεμπελιό των Ποπολάρων - Περίπλους (1570-1870)», 2^η Έκδ., Εστία, 1979.

-Σάθα Κωνστατίνου «Τουρκοκρατούμενη Ελλάς», Εκδ. τέκν. Ανδρ. Κορομηλά, Αθήνησι, 1869.

-Σολωμού Διονυσίου «Άπαντα», Εκδ. Ίκαρος, Ε΄ Έκδοση, 1986.

Πηγή: infognomonpolitics.blogspot.gr